

ACADEMIA ROMÂNĂ

INSTITUTUL DE FILOLOGIE
ROMÂNĂ
„A. PHILIPPIDE”

**BULETINUL
INSTITUTULUI DE FILOLOGIE ROMÂNĂ
„A. PHILIPPIDE”**

Anul XXII, nr. 1

IAȘI

ianuarie–martie 2021

CUPRINDE:

- Activitatea departamentelor
- Granturi, proiecte
- Apariții editoriale
- Cărți
- Studii, articole, recenzii
- Comunicări științifice
- Despre Iași
- *Varia*

PROIECTE DE CERCETARE

În primul trimestru al anului 2021:

♦ În **Departamentul de lexicologie–lexicografie** s-au derulat cercetările planificate din cadrul programului Academiei Române *Tezaurul lexical al limbii române* cu două proiecte de cercetare. În cadrul proiectului *Dicționarul limbii române. Serie nouă. Litera C, varianta informatizată* a continuat activitatea de documentare pentru porțiunile repartizate, a început activitatea de actualizare a redactărilor realizate în perioada anterioară, inclusiv cele ale colegilor pensionați, potrivit ultimelor norme de tehnoredactare și potrivit noilor sigle. În ceea ce privește proiectul *CLRE. Corpus lexicografic românesc electronic*, s-a încheiat activitatea de administrare a paginilor și a fost testată noua interfață de transcriere a datelor lingvistice și a metadatelor privitoare la intrările din dicționare (adnotarea variantelor). A început activitatea de validare sau de transcriere

a cuvintelor-titlu din DLR (ediția I) și a informațiilor gramaticale, paralel cu inițierea lexiconului CLRE. A fost inițiată construirea site-urilor dicționarelor redactate sub egida Academiei Române. Paralel, cercetătorii departamentului și-au continuat activitatea în proiecte internaționale, naționale sau în proiecte individuale independente. Echipa a demarat colaborarea cu instituțiile partenere pentru organizarea colocviului internațional „Lexicografia academică românească. Provocările informatizării”, ediția a X-a și a simpozionului internațional „Explorări în tradiția biblică românească și europeană”, ediția a X-a. Prof.univ.dr. Eugen Munteanu a continuat activitatea curentă la proiectul contractual individual *MĂRGĂRITARE, ádecă Cuvinte de multe féliuri a celui întru sfinți părintelui nostru Ioan, Arhiepiscopul Țarigradului, a lui Zlatoust (...)*, tălmăcite de Șerban și Radu Greceanu, Snagov, 1691. Ediție critică, notă asupra ediției, introducere, studiu filologic, studiu lingvistic, glosar și indice de cuvinte electronic.

♦ La **Departamentul de dialectologie și sociolingvistică** continuă etapa reviziei finale a materialului pentru volumul al V-lea din seria *NALR. Moldova și Bucovina*, precum și cea a pregătirii materialului pentru cel de-al VI-lea volum al seriei; în acest sens, în primul trimestru din anul 2021 a fost realizată revizia finală a unui număr de 51 de hărți analitice și 18 hărți sintetice din volum, prin operațiuni ce au vizat, în principal, poziționarea adecvată a răspunsurilor pe hărțile analitice în funcție de punctul cartografic, pentru o lizibilitate cât mai bună a acestora, precum și optimizarea hărților sintetice (legendă plus aspect grafic); s-a efectuat revizia finală a indicelui pentru un număr de 45 de hărți și 50 de MN-uri, prin comasarea celor doi indici într-un Indice general al volumului al V-lea; pentru hărțile și MN-urile menționate anterior s-au verificat și răspunsurile huțule, precum și corespondențele cu celelalte atlase lingvistice românești și romanice; în cadrul activității de pregătire a materialului pentru volumul al VI-lea din *NALR. Moldova și Bucovina*, au fost grupate (numerotare, decupare etc.) pe întrebări aprox. 14 000 de fișe din caietele de anchetă, în paralel cu analiza unui număr de 10 000 de fișe cu scopul repartizării acestora pe cele două secțiuni ale atlasului: hărți lingvistice și material necartografiat; de asemenea, au fost transferate în format digital un număr de 45 de ore de înregistrări pe benzi de magnetofon și a fost prelucrată parțial informația digitalizată aferentă unui număr de 7,5 ore de înregistrări.

♦ La **Departamentul de istorie literară** s-a continuat lucrul la proiectul fundamental și prioritar al Academiei Române – ediția a II-a a *Dicționarului general al literaturii române (DGLR)* – și la proiectul

departamentului, respectiv *Enciclopedia scrierilor memorialistice românești* (ESMR). Pentru DGLR au fost actualizate o parte din articolele proprii, precum și ale colegilor indisponibili, publicate în prima ediție a DGLR, și s-a lucrat la noi articole despre autori și periodice (CS II dr. Șerban Axinte, CS Nicoleta Borcea, CS I dr. Victor Durnea, CS I dr. Ofelia Ichim, CS II dr. Doris Mironescu, CS dr. Maricica Munteanu, ACS drd. Diana Stroescu). S-a făcut revizia finală și pregătirea pentru tipar a unor articole la DGLR ediția a II-a (CS I dr. Victor Durnea). A continuat excerptarea informațiilor pentru proiectul *Enciclopedia scrierilor memorialistice românești*, precum și redactarea de articole (CS II dr. Șerban Axinte, CS Nicoleta Borcea, CS I dr. Victor Durnea, CS I dr. Ofelia Ichim, CS II dr. Doris Mironescu, CS dr. Maricica Munteanu, ACS drd. Diana Stroescu). CS III dr. Amalia Drăgulănescu și CS III dr. Sebastian Drăgulănescu lucrează la proiectul *Orientări în dinamica paradigmelor literare din proza europeană actuală între postmodernism și metamodernism*. CS I dr. Victor Durnea a continuat editarea operei lui G. Ibrăileanu sub egida Academiei Române.

♦ **Departamentul de etnologie** desfășoară în continuare procesul de valorificare a datelor din Arhiva de Folclor a Moldovei și Bucovinei în vederea realizării proiectului fundamental *Tipologii și corpusuri de texte*. CS II dr. Adina Ciubotariu a redactat șase articole de tipologie din lucrarea *Ocupații tradiționale din Moldova. Tipologie și corpus de documente* și a extins documentarea pentru tema în cauză. CS II dr. Ioana Repciuc a transcris texte folclorice și informații etnografice din Fondul „Petru Caraman” pentru volumul *Credințe și obiceiuri din ciclul sărbătorilor de iarnă din Moldova. Tipologie și corpus de texte* (55 pagini). În vederea realizării unei ediții a răspunsurilor primite de B.P. Hasdeu la Chestionarul lingvistic *Dotățiunea Carol I (Programa pentru adunarea datelor privitoare la limba română, mss. BAR 3418–3436)*, CS III dr. Astrid Cambose a continuat documentarea asupra edițiilor critice de texte de sec. XIX, transcrierea *mss. rom. 3418*, BAR București, redactarea glosarului și a aparatului critic.

♦ În cadrul **Departamentului de toponimie**, la *Dicționarul toponimic al Moldovei, structural și etimologic (DTM)*, volumul I (A–C) a fost continuată documentarea lingvistică prin consultarea unor lucrări de specialitate în vederea găsirii unor soluții etimologice pentru articolele de dicționar. S-a continuat și documentarea istorică și geografică pentru toponimele cu soluții etimologice sigure (cca 300 fișe). Începerea ordonării materialului toponimic pe câmpuri toponimice a permis și începerea redactării articolelor de dicționar pentru DTM, I (120 de pagini).

GRANTURI, PROIECTE

- ◆ CS I dr. Cristina Florescu (consultații și revizia pentru Romania de sud-est a patru articole care sunt implicate în viitorul volum DÉRom 4), CS I dr. Elena Isabelle Tamba (documentarea articolului */'musk-a/), CS III dr. Alina-Mihaela Pricop (documentarea articolului */'angel-u/) și CS III dr. Dinu Moscal au continuat colaborarea la Proiectul Internațional DÉRom: *Dictionnaire Étymologique Roman (Première phase: le noyau panroman)* (ANR și DFG; 2008–prezent).
- ◆ CS I dr. Gabriela Haja (MC Substitute), CS I dr. Elena Isabelle Tamba și CS II dr. Marius-Radu Clim au continuat colaborarea la proiectul COST Action CA16105 *European Network for Combining Language Learning with Crowdsourcing Techniques* (http://www.cost.eu/COST_Actions/ca/CA16105). Din echipa de cercetare din România fac parte 8 cercetători de la Universitatea „Alexandru Ioan Cuza”, Facultatea de Informatică și Facultatea de Litere, de la Institutul de Cercetări pentru Inteligență Artificială din București și de la Institutul de Filologie Română „A. Philippide” al Filialei din Iași a Academiei Române.
- ◆ CS I dr. Gabriela Haja și CS I dr. Elena Isabelle Tamba au continuat activitatea de cercetare în proiectul *Artificial Intelligence Models (Deep Learning) Applied in the Analysis of Old Romanian Language (DeLORO – Deep Learning for Old Romanian)* (PN-III-P2-2.1-PED-2019-3952), 23 octombrie 2020–22 octombrie 2022, derulat în cadrul ARFI. Director de proiect: CS I dr. Dan Cristea m.c., Institutul de Informatică Teoretică, Academia Română – Filiala Iași.
- ◆ CS I dr. Cristina Florescu, CS I dr. Elena Tamba, CS I dr. Laura Manea, CS I dr. Florin Olariu, CS I dr. Daniela Butnaru, CS III dr. Alina Bursuc, CS drd. Claudiu Teodorescu au început activitatea de cercetare în proiectul *Terminologia astronomică românească: științific vs popular. Fenomene, obiecte cosmice și constelații* (proiect PCE, cod PN-III-P4-IDPCE-2020-1277, 2021-2023). Director de proiect: CS I dr. Cristina Florescu.
- ◆ CS I dr. Elena Tamba a continuat activitatea de cercetare în proiectul *Primele dicționare bilingve românești (secolul al XVII-lea). Corpus digital prelucrat și aliniat* (PN-III-P1-1.1-TE-2019-0517), 01 noiembrie 2020–31 octombrie 2022, derulat în cadrul Universității „Alexandru Ioan Cuza”. Director de proiect: CS II dr. Mădălina-Andreea Ungureanu.
- ◆ CS I dr. Gabriela Haja a început activitatea de cercetare în proiectul *O*

reevaluare a psaltirilor românești din secolul al XVI-lea. Corpus aliniat și studii comparative/ Re-evaluating the Sixteenth-Century Romanian Psalters. Aligned Corpus and Comparative Studies (roPSALT) (PN-III-P4-ID-PCE-2020-2939), 04 ianuarie 2021 – 31 decembrie 2023, derulat în cadrul Universității „Alexandru Ioan Cuza” din Iași. Director de proiect: CS II dr. Ana-Maria Gînsac, Institutul de Cercetări Interdisciplinare, Departamentul Științe Socio-Umane.

♦ În cadrul proiectului *Migrație și identitate în spațiul cultural românesc. Abordare multidisciplinară* (coordonator: Academia Română, Filiala Iași; cod: PN-III-P1-1.2-PCCDI-2017-0116; director de proiect: acad. Victor Spinei), ce se derulează în perioada 2018–2021 prin intermediul instrumentului de finanțare *Proiecte complexe realizate în consorții CDI (UEFISCDI)*, CS III dr. Alexandru-Laurențiu Cohal a continuat, în calitate de coordonator al proiectului intitulat *Componenta etnolingvistică a identității în contextul migrației: comunitățile românofone din Europa Occidentală*, activitatea în cadrul proiectului, în principal prin diseminarea volumului *Din clasă, acasă. Ghid de identitate culturală românească*, Iași, Editura Palatul Culturii, 2020, a cărei versiune PDF este disponibilă online la adresa <https://miro.acadiasi.ro/2021/04/28/carte-disponibila-gratuit-in-formatul-pdf/>.

♦ CS Nicoleta Borcea, CS III dr. Astrid Cambose, CS dr. Maricica Munteanu și CS I dr. Ofelia Ichim (director de proiect) au continuat lucrul la grantul Academiei Române *Bază de date computerizată privind receptarea memorialisticii românești în presa culturală (1960–2020)* (contract GAR-UM-2019-I-1.5-9/15.10.2019).

APARIȚII EDITORIALE

♦ A apărut tomul LIX–LX/2019–2020 al revistei „Anuar de lingvistică și istorie literară” (www.alil.ro), ISSN: 1583-7017. Sumarul este următorul: *Secțiunea Studii: MIOARA DRAGOMIR, Rarități lexicale în Hronograf den începutul lumii (ms. 3517 cca 1658–1661) – analiză în vederea lucrului la Dicționarul limbii române și la Dicționarul etimologic al limbii române redactate sub egida Academiei Române (litera A); ALINA-MIHAELA BURSUC, Câteva considerații asupra lexicografiei diacronice actuale; MIRCEA CIUBOTARU, Politică, administrație și toponimie ieșeană; ANA-MARIA PRISACARU, Abordarea conceptului de câmp toponimic polinuclear în MDTM₁₋₂; LUMINIȚA BOTOȘINEANU, Indici verbali metadiscursivi în rezultatele anchetelor NALR/ALRR. Prolegomene la*

volumul al III-lea de *Texte dialectale. Moldova și Bucovina*; DANIELA DUMBRAVĂ, „Aș porni cu *Cazania lui Coresi...*”. Note pe marginea unui schimb de scrisori între Emil Turdeanu și Rosa Del Conte; NATAȘA MAXIM, *Pavel și frații săi. Antiteza kierkegaardiană estetic/etic la Mircea Eliade*; MARIA-LUCREȚIA STURTZU, *Corneliu Sturzu – un poet pierdut sau pedepsit după 1989. Secțiunea Dialoguri culturale*: VIOLETA TIPA, *Prezențe poloneze pe scena teatrelor din spațiul românesc*; DUMITRU OLĂRESCU, *Unitate și diversitate culturală prin formule filmice. Secțiunea Omagiu postum colegial: Florin Faifer (14 aprilie 1943 – 6 iulie 2020); Doina Hreapcă (1 decembrie 1944 – 4 mai 2017); Dan Mănuță (20 mai 1938 – 7 mai 2017); Dragoș Moldovanu (20 octombrie 1941 – 1 martie 2019); Carmen-Gabriela Pamfil (24 iunie 1950 – 25 mai 2017). Secțiunea Recenzii și prezentări de carte*: MARIA-LUIZA DUMITRU OANCEA, *Limba greacă veche. Sintaxa cazurilor. O nouă teoretizare*, București, Editura Universitară, 2015, 318 p. (Traian Diaconescu); MIOARA DRAGOMIR, *Hronograf den începutul lumii (ms. 3517). Studiu lexicologic*, Iași, Editura Doxologia, 2017, vol. I, 546 p., vol. II, 222 p. (Gabriela Haja); DINU MOSCAL, *Teoria câmpurilor lexicale. Cu aplicație la terminologia populară a formelor de relief pozitiv*, Iași, Editura Universității „Alexandru Ioan Cuza”, 2013, 274 p. (Alina-Mihaela Bursuc); VINTILĂ MIHĂILESCU, *Etnogeneză și țuică*, Iași, Editura Polirom, 2018, 206 p. (Astrid Cambose); „Revue de linguistique romane”, nr. 329–330, t. 83, janvier–juin 2019, 320 p. (Luminița Botoșineanu).

CĂRȚI

- ◆ Fabian Doboș, Alois Moraru, Dănuț Doboș, Daniela Butnaru, **Luminița Botoșineanu**, Georgeta-Emilia Căliman, Silviu Văcaru, Mihai-Cristian Amăriuței, Cătălin-George Fedor, Iulian Ghercă, *Catolicii din Tămășeni. Credință și tradiție*, Iași, Editura Presa Bună, 2021, 392 p., 978-606-8116-96-9.
- ◆ Fabian Doboș, Alois Moraru, Dănuț Doboș, **Daniela Butnaru**, Luminița Botoșineanu, Georgeta-Emilia Căliman, Silviu Văcaru, Mihai-Cristian Amăriuței, Cătălin-George Fedor, Iulian Ghercă, *Catolicii din Tămășeni. Credință și tradiție*, Iași, Editura Presa Bună, 2021, 392 p., 978-606-8116-96-9.
- ◆ **Astrid Cambose**, Antonie Dumitru Chelcea, Nicolae Mihai (coordonatori), *Lanțul generațiilor: arhive, narativizări, culturi ale memoriei*, Cluj-Napoca, Editura MEGA/Argonaut, 2020 (apărut 2021), ISBN 978-606-020-291-2, 253 p., ISBN 978-606-085-027-4.

STUDII, ARTICOLE, RECENZII

- ◆ **Astrid Cambose**, *Firogurile lui Sextil Pușcariu și cultura memoriei*, în vol. Astrid Cambose, Antonie Dumitru Chelcea, Nicolae Mihai (coordonatori), *Lanțul generațiilor: arhive, narativizări, culturi ale memoriei*, Cluj-Napoca, Editurile Mega și Argonaut, 2020 (apărut 2021), p. 197–211; *Semnal: Petre Ispirescu, Jurnal manuscris inedit (1871–1882)*, în „Manuscriptum”, 1–2/2019 (apărut 2021), p. 109–166.
- ◆ **Amalia Drăgulănescu**, *Emil Racoviță – fragmente din epopeea Sudului*, în „Akademos” (Chișinău), 2020, nr. 4, p. 124–129.
- ◆ **Cristina Florescu**, *Caleașca și alte trăsurii*, în „Scriptor”, VII, nr. 3–4, p. 136.
- ◆ **Eugen Munteanu**, *O revelație documentară: 17 scrisori inedite ale lui G. Ivănescu către Eugeniu Coșeriu* (VI), în „Limba română”, Chișinău, nr. 2, martie-aprilie, anul XXI/2021, p. 53–59; *Jurnal heidelberghez 1994* (VI), în „Expres cultural”, anul V, nr. 1 (49), ianuarie 2021, p. 15; *Jurnal heidelberghez 1994* (VII), în „Expres cultural”, anul V, nr. 2 (50), februarie 2021, p. 20; *Jurnal heidelberghez 1994* (VIII), în „Expres cultural”, anul V, nr. 3 (51), martie 2021, p. 20; *Ziua de apoi*, în „Ziarul de Iași”, 04.01.2021, p. 6; *Vechiul Testament – Septuaginta – Nicolae Spătarul Milescu* (VI), în „Ziarul de Iași”, 09.01.2021, p. 6; *Un corifeu al „gândirii politice corecte” – Noam Chomsky* (I), în „Ziarul de Iași”, 16.01.2021, p. 6; *Un corifeu al „gândirii politice corecte” – Noam Chomsky* (II), în „Ziarul de Iași”, 23.01.2021, p. 6; *La ce este bună filologia. Pledoarie pro domo* (I), în „Ziarul de Iași”, 30.01.2021, p. 6; *La ce este bună filologia. Pledoarie pro domo* (II), în „Ziarul de Iași”, 06.01.2021, p. 6; *Monumenta linguae Dacoromanorum. Scurt istoric al unui proiect filologic major* (I), în „Ziarul de Iași”, 13.02.2021, p. 6; *Monumenta linguae Dacoromanorum. Scurt istoric al unui proiect filologic major* (II), în „Ziarul de Iași”, 20.02.2021, p. 6; *Monumenta linguae Dacoromanorum. Scurt istoric al unui proiect filologic major* (III), în „Ziarul de Iași”, 27.02.2021, p. 6; *Monumenta linguae Dacoromanorum. Scurt istoric al unui proiect filologic major* (IV), în „Ziarul de Iași”, 06.03.2021, p. 6; *Monumenta linguae Dacoromanorum. Scurt istoric al unui proiect filologic major* (V), în „Ziarul de Iași”, 13.03.2021, p. 6; *Monumenta linguae Dacoromanorum. Scurt istoric al unui proiect filologic major* (VI), în „Ziarul de Iași”, 20.03.2021, p. 6; *Metamorfoze ale protocronismului sau despre incompetența cu ștaif* (I), în „Ziarul de Iași”, 27.03.2021, p. 6.

COMUNICĂRI ȘTIINȚIFICE

- ◆ **Adina Ciubotariu**, *Vernacular architecture in Romania – a case for urgent safeguarding*, în cadrul Conferinței Științifice Internaționale „Local Communities, Cultural Heritage and Museums”, organizată de New Bulgarian University și Regional Centre for the Safeguarding of Intangible Cultural Heritage in South-Eastern Europe under the auspices of UNESCO, Sofia, 25–26 februarie 2021.
- ◆ **Florin-Teodor Olariu**, *Lingvistica pe înțelesul tuturor*, conferință online susținută în calitate de invitat la Liceul Teoretic Waldorf din Iași în cadrul Programului național „Școala altfel” al Ministerului Educației, 30 martie 2021.
- ◆ **Ioana Repciuc**, *In or Out of Lists. Masquerade Traditions and Heritage-making in Romania and Abroad*, în cadrul Conferinței Științifice Internaționale „Local Communities, Cultural Heritage and Museums”, organizată de New Bulgarian University și Regional Centre for the Safeguarding of Intangible Cultural Heritage in South-Eastern Europe under the auspices of UNESCO, Sofia, 25–26 februarie 2021.

DESPRE IAȘI¹

Orientări în cercetarea dialectologică din centrul universitar Iași (II)²

3. Informatizarea „Noului Atlas lingvistic român, pe regiuni. Moldova și Bucovina”

3.1. În actualitate, principalul obiectiv de cercetare al dialectologilor de la Iași îl constituie definitivarea pentru tipar a celui de al treilea volum de hărți și material necartografiat din Atlas, proiectat prin editare asistată de calculator, de asemenea o premieră pe plan național, dat fiind că reprezintă aplicarea acestei tehnici în realizarea unui atlas de tip „clasic”, adică al cărui material lingvistic este redat, integral, în transcriere fonetică, atât pe hărți, cât și în textele sinteză cu răspunsuri „necartografiate”.

Am inițiat acest proiect împreună cu Vasile Apopei, de la Institutul de Informatică Teoretică al Filialei Iași a Academiei Române, valorificând un

¹ Sub acest titlu prezentăm, în câteva numere succesive ale publicației noastre, o serie de texte dedicate vieții culturale a orașului Iași.

² Continuare din numărul precedent. Text preluat din „Philologica Jassyensia”, an III, nr. 1, 2007, p. 307–326.

program de colaborare cu acest Institut, iar responsabilitatea desfășurării lucrărilor i-a revenit, o perioadă, regretatului nostru coleg Ion A. Florea. Noutatea, absolută pentru lucrările de profil din România, o constituie faptul că, astfel, este depășită metoda simplei reprezentări figurative pe hărți a faptelor lingvistice, aplicată chiar astăzi în redactarea și tipărirea tuturor atlaselor (mai ales plurilingve) ale căror rețele cuprind puncte de anchetă numeroase, cum sunt *Atlas linguarum Europae* (ALE) sau *Atlas linguistique roman* (ALiR) metodă care, de fapt, datează de la Georg Wenker (1881), iar la noi a fost aplicată de autorii primelor atlase lingvistice, Gustav Weigand (1909) și I.-A. Candrea (pentru Banat, un atlas rămas în manuscris) și a fost folosită și în volumele din varianta cu hărți (mici) „colorate”, o inovație a autorilor ALR I și ALR II. Tot reprezentarea figurativă este practică în volumele apărute până acum din *Atlasul lingvistic român pe regiuni. Basarabia, Nordul Bucovinei, Transnistria*, ca și în *Atlasul lingvistic român pe regiuni. Sintează*.

Pentru noi, „provocarea” și, în parte, modelul general l-a constituit *Atlante linguistico italiano* (sub redacția lui L. Massobrio, G. Ronco și alții; trei volume apărute între 1995 – 1997), iar publicarea, în anul 2005, a *Prospectului* la vol. III (Bibliografie, A., 4. a reprezentat verificarea posibilităților concrete de editare, în vederea publicării, a tuturor materialelor obținute prin tehnoredactarea asistată de calculator: hărți cu transcrierea fonetică integrală a răspunsurilor, hărți interpretative de diferite tipuri și texte prezentate sub formă de material necartografiat (o analiză de ansamblu a problematicii și a obiectivelor testării întreprinse, în Prefața la volumul respectiv, p. V–XII). Este în studiu și tehnoredactarea asistată de calculator a textelor dialectale.

Principalii autori, cu participări diferite, ai ansamblului acestei lucrări inovatoare sunt anchetatorii și redactorii volumelor precedente din NALR-Mold.Bucov.: Vasile Arvinte, Stelian Dumistrăcel, Adrian Turculeț (profesori la Facultatea de Litere a Universității „Al.I. Cuza”, membri și colaboratori ai colectivului de la Institut), dr. Ion Nuță și dr. Ion Florea, cercetători științifici principali la Institutul de Filologie Română „A. Philippide” al Filialei Iași a Academiei Române. Echipei inițiale i s-au adăugat și alți cercetători de la Institutul „A. Philippide”, din colectivul specializat în editarea textelor dialectale sau care au fost încadrați în ultimii ani.

Cercetătorii care au colaborat la realizarea volumului al III-lea din Atlas în variantă computerizată și la redactarea Prospectului sunt: dr. Doina Hreapcă, cercetător științific principal gradul I (participare la redactarea și revizia hărților, revizia textelor de material necartografiat și revizia de ansamblu a indicelui de cuvinte și forme); dr. Luminița-Dana Botoșineanu, cercetător științific principal gradul II (introducerea în baza de date a informațiilor reprezentând textele de material necartografiat, redactarea indicelui de cuvinte și forme din această secțiune, participare la redactarea hărților interpretative); dr. Florin-Teodor Olariu, cercetător științific principal gradul III (colaborare permanentă la realizarea tuturor programelor de tehnoredactare asistată de

calculator și de editare, documentare generală privind baza de date, introducerea în baza de date a informațiilor reprezentând secțiunea hărți, redactarea indicelui de cuvinte și forme din această secțiune); dr. Veronica Olariu, cercetător științific (participare la introducerea în baza de date a informației din hărți și din textele de material necartografiat și la redactarea indicelui de cuvinte și forme din secțiunea hărți).

Opțiunea noastră și posibilitatea punerii ei în practică s-au conturat în urma interesului manifestat pentru această preocupare de un grup de specialiști, printre care, în primul rând, Vasile Apopei și Silviu Bejinariu, cercetători științifici principali gradul III, de la Institutul de Informatică Teoretică al Filialei Iași a Academiei Române, sub conducerea prof. Horia N. Teodorescu, membru corespondent al Academiei Române; au mai colaborat cercetătorii Cătălin Bulancea și Ramona Luca. De altfel, ca recunoaștere a acestei importante realizări de profil, premiul „Octav Mayer” pe anul 2006 al Filialei Iași a Academiei Române a fost acordat cercetătorilor de la Institutul de Informatică Teoretică și de la Institutul de Filologie Română „A. Philippide”, coautori ai lucrării Aplicații software pentru realizarea Noului Atlas lingvistic român, pe regiuni, și editarea de texte dialectale.

3.2. Principiile după care a fost conceput programul de editare asistată de calculator a Atlasului și analiza diferitelor operații tehnice implicate (clasificarea simbolurilor grafice pentru transcrierea fonetică, realizarea fonturilor, stabilirea mediului pentru editarea transcrierii fonetice, crearea a diferite moduli, de generare și editare a hărților și pentru consultarea acestora) au fost prezentate, pentru diferite etape, în articolele incluse în Bibliografie (C., 1–3, 5, 6).

Pe de altă parte, am descris (cf. Bibliografie, C., 4) virtuțile informatizării în vederea utilizării variantei pe format electronic a Atlasului și a creării unei baze de date cuprinzând datele informative de ordin general din volumele realizate în tradiția „clasică”, cu semnalarea, în primul rând, a existenței materialelor publicate, iar, în al doilea rând, chiar prin arhivarea și preluarea ca atare, în baza de date de pe suport electronic, a diferite categorii de texte, pentru ca, pe ansamblu, lectura volumelor realizate prin tehnoredactare asistată de calculator să poată beneficia de o pluralitate de referințe anterioare, utile interpretării. În continuare, prezentăm sumar reperele acestui proiect.

Avem în vedere realizarea, în două etape, a mai multor secțiuni (numite în cele ce urmează, convențional, „dicționare”) constituind, mai întâi, o bază generală de date:

– Dicționar al Chestionarului NALR (indicând numărul și formularea întrebării) și al altor materiale privind programul general de investigare (transcrierea fonetică, lista de semne și cea de abrevieri);

– Dicționar al anchetei pentru NALR-*Mold. Bucov.*, cu prezentarea localităților din rețeaua de puncte și cu semnalarea listei subiecților din fiecare localitate care au răspuns la întrebările din chestionarul general și/sau din

chestionarele speciale, ca și a celor de la care au fost înregistrate textele dialectale tipărite, date necesare permanent pentru interpretarea corectă a materialului;

– Dicționar al tipăriturilor din programul NALR-*Mold. Bucov.*, cu trei secțiuni de bază (pentru care, în principiu, avem în vedere doar trimiteri de semnalare):

a) generalități, de tipul hărți introductive, prefete la volumele de hărți și de texte dialectale; b) materiale specifice de limbă: hărțile cu transcrierea fonetică a răspunsurilor, hărțile interpretative, sintezele de tip material necartografiat, textele dialectale, indicele de cuvinte și forme; în ceea ce privește indicele de la diferite volume, este preconizată reunirea acestora într-un indice general, completat la apariția fiecărui nou volum și preluat ca atare în baza de date de pe suport electronic; c) iconografie: schițe ce apar pentru explicarea răspunsurilor de pe hărți; fotografiile publicate în anexele volumelor de texte dialectale, ilustrând componenta etnografică, notabilă, a Atlasului;

– Dicționar de referințe principale la/pentru NALR-*Mold. Bucov.*: articole de lansare a proiectului, recenzii la volumele apărute, lucrări în care au fost utilizate, ca sursă importantă, materiale din volumele tipărite sau din arhiva anchetei etc.

După constituirea instrumentelor de lucru propuse, chiar pentru prima etapă, prin generarea de programe de căutare și de prelucrare a informației, volumul al III-lea din NALR-*Mold. Bucov.* în varianta pe suport electronic aspiră la trecerea de la statutul de simplă bancă de date la acela de material organizat informațional cu potențial interpretativ, pe diferite planuri, insistându-se asupra posibilităților de analiză variațională diastratică și diafazică, de interes pentru socio- și psiholingvistică, pentru stilistică, din perspectiva generală a procesului comunicării

Placa turnantă a proiectului, din acest punct de vedere, este conversiunea, posibilitatea de a reveni, pentru studiu, de la realizarea în proiecție cartografică în care a fost finalizată inițial prezentarea răspunsurilor la o anumită întrebare, la „lista” de „transcrieri fonetice”, pe baza căreia materialul poate fi grupat, ad-hoc, după diferite repere: componenta lexicală (-etimologică), prezența cuvântului în diferite sintagme, tipuri de plural la substantive, alternanțe fonetice de la forma de singular la cea de plural a substantivelor și adjectivelor, modificări în paradigma verbului, tratamentul sunetelor din partea inițială sau/și finală a cuvântului, variații de accent etc., obiective de interes prioritar în cadrul preocupării geografiei lingvistice pentru variația diatopică, la apariția acestei discipline în lumea cercetării.

Dar, urmărindu-se augmentarea aspectului interpretativ al Atlasului, în ceea ce privește studiul variației diastratice și diafazice, pot fi valorificate elemente tehnice de care dispunem deja (din inventarul ALR I și II și al NALR). Pot fi instituite programe de căutare pentru simboluri deja existente, de tipul [ε] (ezitat), [σ] (sugerat), [κ] (corectat) și [ρ] (s-a revenit cu întrebarea),

pentru a investiga situații privind disponibilitatea vocabularului (sau oscilații în ceea ce privește pronunția), dar, în același timp, markeri ai variației registrului vorbirii, indicate explicit de simbolurile din categoria [R] (termen recent), [V] (vechi), [B] („așa zic bătrânii”), [T] („așa zic tinerii”), [F] („așa zic femeile”), sau [!] (întrebarea sau răspunsul au provocat ilaritate) etc. Pe aceleași planuri, pe coordonata „Wörter und Sachen”, pot fi solicitate simbolurile [?] („informatorul n-a știut să răspundă”), # („informatorul a declarat că nu există termenul întrebat”) și [∞] („obiectul sau obiceiul întrebat nu există în localitate”), dar și [*], marcând răspunsuri ale unor informatori ocazionali. Pe lângă acestea, în lista de indici codificați de căutare pot fi introduse «cuvinte-cheie» din vorbirea subiecților, de tipul „pe nou”, „pe vechi”, „acum”, „înainte”, „la (după) modă”, „(mai) frumos”, „urât”, „domnește”, „delicat”, „ca la (după) carte”, „în armată”, „la oraș” etc., sau „în vorbire”, din comentarii ale anchetatorilor, pentru lectura notelor din paragrafele II și III de pe marginea hărților cu transcrierea fonetică integrală a răspunsurilor și din textele redactate sub formă de material necartografiat.

Referindu-ne la simbolurile prezentate mai sus, pot fi instituite module software nu numai pentru analiza variației diacronice, diafazice și diastratice, ci și pentru a cunoaște alte elemente ce caracterizează situația (specială) de comunicare reprezentată de ancheta dialectală: situația vocabularului, activ și pasiv, al vorbitorilor, în funcție de coordonata „Wörter und Sachen”, dar și potrivit datelor personale ale subiecților, ca și proiectarea rezultatelor în raport cu elemente implicate în desfășurarea anchetei, inclusiv procedeele interogării.

Așadar, este vorba de proiectarea unui atlas instrument de complementaritate între o geografie lingvistică având drept scop doar descrierea varietății diatopice din perspectiva istoriei limbii și una cu deschidere interdisciplinară, privind variația diastratică și diafazică, pentru a cunoaște vorbirea, reflectarea a diferite aspecte ale procesului comunicării. Se consideră că dialectologia, atât de importantă pentru investigațiile din domeniul socio- și al psiholingvisticii, dacă, prin atlasele lingvistice, ia în considerație toate modalitățile de manifestare a variației lingvistice, poate deveni o disciplină integrală: pluridimensională și relațională.

Am insistat asupra acestor aspecte pentru a ilustra capacitatea atlasului regional al Moldovei și Bucovinei, datorită modului cum s-au desfășurat anchetele și au fost redactate hărțile și textele prezentate sub formă de material necartografiat, de a constitui, la rândul său, o sursă pentru edificarea unei dialectologii pluridimensionale și relaționale, un teren pe care varianta pe suport electronic a volumului al III-lea poate fi deosebit de eficientă. Avem în vedere, de asemenea, perspectiva care se deschide pentru aplicarea acestei metodologii în redactarea celorlalte lucrări din seria atlaselor lingvistice regionale românești (am făcut această ofertă colegilor care lucrează la atlasele respective, punându-le la dispoziție și CD-ul cu *Prospectul* nostru).

Posibilitățile multiple de consultare și de prelucrare a materialului asigurate

de organizarea informației în baza de date vor avea efecte benefice în ceea ce privește tematica hărților interpretative; este vorba, de exemplu, de depășirea preferinței pentru hărțile, relativ simple, de profil onomasiologic („termeni pentru noțiunea x”), sau fonetic (cum ar fi, în general, cele dedicate reflexelor unor sunete). De altfel, asemenea configurații strict rezumative, care s-au dovedit puțin interesante pentru cei care consultă și utilizează atlasele, i-au determinat pe autorii NALR. *Oltenia* să renunțe, începând cu ultimul volum din acest Atlas, la întocmirea și publicarea de hărți „interpretative” și să propună soluții grafice care, oricum, reprezintă un „început” de interpretare a faptelor de limbă înfățișate pe hărți. Mai mult, tot pe linia sporirii „ofertei”, în primul rând dialectologiei, în postura de reprezentanți avizați ai beneficiarilor atlaselor, consideră că (măcar o parte din) hărțile lingvistice propriu-zise ar trebui (și ar putea) să depășească stadiul simplei înregistrări, în ordinea întrebărilor din chestionar și punct cu punct, a rezultatelor anchetei, limitându-se la o perspectivă comună lexical- onomasiologică, și să opteze, cu finalități multiple, în alcătuirea volumelor și în redactarea hărților („duble” la rigoare), la proiecții „cumulative”, impunând analiza corelativă a datelor, din perspectivă semantică în primul rând. Subliniem însă faptul că astfel de propuneri vizează, în principiu, sporirea aportului informativ al atlaselor pentru corecta interpretare a variației diacronice, în slujba unor probleme importante ale dialectologiei românești (în speță, structura dialectală a dacoromânei).

Dacă, în ceea ce ne privește, interesul se îndreaptă, alături (totuși) de „areologie”, pusă mereu în ecuație, spre probleme de istoria limbii, de fonetică, de analiza structurii cuvintelor etc., avem în vedere, paralel, ilustrarea problematicii variației lingvistice și a datelor metalingvistice, pentru reflectarea efectelor cărora dispunem deja de posibilități „tehnice” deloc neglijabile, ce pot fi puse în lucru pentru consultarea variantei pe suport electronic a Atlasului.

3.3. Existența unui bogat și valoros fond documentar, interesul pentru inovație în domeniul teoriei și al metodologiei moderne privind disciplina, ca și recunoașterea realizărilor cercetătorilor ieșeni pe plan național (și datorită colaborărilor internaționale) reprezintă perspective certe pentru activitatea Departamentului de dialectologie de la Institutul „A. Philippide”, ca nucleu în jurul căruia se desfășoară activitatea tuturor specialiștilor din Iași, a căror preocupare, pentru continuitate, o constituie atragerea unor tineri talentați spre cercetarea de profil.

Din această direcție, față de o oarecare scădere a interesului atât pentru dialectologie (la noi, mai ales în plan didactic, cu referire la învățământul superior), cât și pentru cartografia lingvistică, informatizarea va aduce, desigur, o revigorare semnificativă a domeniului, care s-a conturat deja din ultimul deceniu al secolului trecut.

Bibliografie

A. Corpusuri de material

Noul Atlas lingvistic al României. Moldova și Bucovina [volum introductiv], *Date despre localități și informatori*, de Vasile Arvinte, Stelian Dumistrăcel, Ion A. Florea, Ion Nuță, Adrian Turculeț, București, Editura Academiei, 1987, 420 p.

Noul Atlas lingvistic al României. Moldova și Bucovina, de aceiași autori, vol. I [hărți și material necartografiat], București, Editura Academiei, 1987, XXXIV + 283 p.

Noul Atlas lingvistic român, pe regiuni. Moldova și Bucovina, de aceiași autori, vol. II [hărți și material necartografiat], Iași, Editura Academiei Române, 1997, XXXVI + 306 p.

Noul Atlas lingvistic român, pe regiuni. Moldova și Bucovina, vol. III. *Prospect* de aceiași autori; colaboratori: Luminița Botoșineanu, Doina Hreapcă, Florin-Teodor Olariu, Veronica Olariu (de la Institutul de Filologie Română „A. Philippide”); Vasile Apopei, Silviu Bejinariu, Cătălin Bălancea (de la Institutul de Informatică Teoretică al Filialei Iași a Academiei Române), Iași, Editura Universității „Alexandru Ioan Cuza”, 2005, XX + 46 p.; publicat și în format electronic la adresa www.iit.tuiasi.ro/iit/editare_td/atlas/autori.html.

Noul Atlas lingvistic român, pe regiuni. Moldova și Bucovina. Texte dialectale, culese de Stelian Dumistrăcel și publicate de Doina Hreapcă și Ion-Horia Bîrleanu, vol. I, partea 1, Iași, Editura Academiei Române, 1993, XCI + 347 p.

Noul Atlas lingvistic român, pe regiuni. Moldova și Bucovina. Texte dialectale, de aceiași autori, vol. I, partea a 2-a, Iași, Editura Academiei Române, 1995, LXVIII + 350 p.

Noul Atlas lingvistic român, pe regiuni. Moldova și Bucovina. Texte dialectale, culese de Ion-Horia Bîrleanu și publicate de Doina Hreapcă și Ion-Horia Bîrleanu, cu o prefață de Stelian Dumistrăcel, vol. II, partea 1, București, Editura Academiei Române, 2002, 340 p.

B. Exegeze dialectologice

Arvinte, *Entlehnungen* = Vasile Arvinte, *Die deutsche Entlehnungen in den rumänischen Mundarten (nach den Angaben des Rumänischen Sprachatlasses)*, ins Deutsche übertragen von Siegfried Bronsert, Berlin, Akademie Verlag, 1971, 235 p.

Arvinte, *Terminologia* = Id., *Terminologia exploatării lemnului și a plutăritului*, SCȘt, VIII, 1957, 1, p. 1–185.

Arvinte et alii, *Glosar* = V. Arvinte, D. Ursu, M. Bordeianu, *Glosar regional*, București, Editura Academiei, 1961, 83 p.

Arvinte, Vasile, *Din terminologia corpului omenesc: șold, coapsă, pulpă* (pe

- baza ALR). *Încercare de analiză structurală a lexicului*, SCL, XIV, 1963, 4, p. 439–455.
- Arvinte, Vasile, *Influența greacă asupra limbii române (pe baza ALR). Împrumuturile directe din greaca bizantină*, AUI, XII, 1966, 1, p. 18–28.
- Arvinte, Vasile, *Atlasul lingvistic al Moldovei și Bucovinei*, ALIL, XXI, 1970, p. 5–13.
- Arvinte, Vasile, *Atlas Linguarum Europae (ALE). Comentariu la întrebarea 117, „la cigogne”*, ALIL, XXVII, 1979-1980, p. 6–20.
- Arvinte, Vasile, *Comentariu lingvistic la întrebarea 047 «le bois», «la forêt» din Atlas Linguarum Europae (ALE). 1. Denumiri pentru «pădure» al căror sens primar a fost ‘mlaștină’*, ALIL, XXX, 1985, A. Lingvistică, p. 65–82.
- Arvinte, Vasile, *Contribuția lui Gustav Weigand la dezvoltarea dialectologiei românești*, ALIL, XXXII, 1992-1993, A. Lingvistică, p. 29–42.
- Bîrleanu, Șomuzul = Ion-Horia Bîrleanu, *Graiul din Valea Șomuzului*, teză de doctorat, 1998.
- Bîrleanu, *Graiurile* = Ion-Horia Bîrleanu, *Graiurile din Valea Șomuzului Mare*, Iași, Editura Sedcom Libris, vol. I, *Formarea numelor de sate*, 1999, 202 p.; vol. II, *Fonetica*, 2000, 298 p.
- Bîrleanu, Ion-Horia, *Emigrări ardelenesti la est de Carpați. Consecințe lingvistice*, Iași, Editura Sedcom Libris, 1998, 158 p.
- Bîrleanu, Ion-Horia, *Tradiție și tranziție la est de Carpați*, Iași, Editura Sedcom Libris, 2001, 163 p.
- Botoșineanu, Luminița, *Graiul de pe cursul superior al Someșului Mare*, teză de doctorat, 2003.
- Botoșineanu, Luminița, *Graiul de pe valea superioară a Someșului Mare*, Prefață de G. Istrate, Iași, Editura Alfa, 2007, 401 p.
- Botoșineanu, Luminița, *Grade de „arhaicitate” în lexicul graiului de pe valea superioară a Someșului Mare*, AUI, LI (*Studia linguistica et philologica in honorem Constantin Frâncu*), 2005, p. 29–46.
- Botoșineanu – Hobjilă, *Fenomene* = Luminița Botoșineanu, Angelica Hobjilă, *Fenomene lexico-semantice*, în Bochmann – Dumbrava, *Limba română*, I, p. 149–158; cf. și transcrieri de texte, ibid., vol. II, 2000, passim.
- Botoșineanu – Minuț, *Modele* = Luminița Botoșineanu, Ana Maria Minuț, *Modele intonaționale regionale la interogativa negativă în graiul din nord-estul Transilvaniei*, în *Limba română azi* (actele Conferinței naționale de filologie omonime, ediția a X-a, Iași–Chișinău, 3–7 noiembrie 2006), Iași, Editura Universității „Alexandru Ioan Cuza” (sub tipar).
- Dumistrăcel, *Neologismul* = Id., *Neologismul în graiurile populare românești, pe baza Atlasului lingvistic român*, teză de doctorat, 1974.
- Dumistrăcel, *Influența* = Stelian Dumistrăcel, *Influența limbii literare asupra graiurilor dacoromâne. Fonetica neologismului*, București, Editura Științifică și Enciclopedică, 1978, 413 p. (premiul „Timotei Cipariu” al

- Academiei Române).
- Dumistrăcel, Sate = Id., *Sate dispărute – sate amenințate*, Iași, Institutul European, 1995, 238 p.
- Dumistrăcel, Stelian, *Elemente vechi și noi în terminologia treieratului în Moldova*, SCȘt, XIV, 1963, 2, p. 245–281.
- Dumistrăcel, Stelian, *Din terminologia privitoare la pământ în graiurile din Moldova*, CL, XIII, 1968, 2, p. 245–259.
- Dumistrăcel, Stelian, *Africatele ȇ (ć) și ģ (đ) în graiurile de tip moldovenesc și bănățean, pe baza ALR*, ALIL, XXII, 1971, p. 5–26.
- Dumistrăcel, Stelian, *Noul Atlas lingvistic român, pe regiuni. Moldova și Bucovina. Probleme ale elaborării*, partea I: LR, XXV, 1976, 5, p. 547–558; partea a II-a: ALIL, XXV, 1976, p. 55–64.
- Dumistrăcel, Stelian, *Termes pour les formes de relief. Le rôle de la variable géographique*, „Revue de linguistique romane” (Paris – Lyon), t. 42, 1978, nr. 167-168, p. 293–306
- Dumistrăcel et alii, *Ancheta* = Stelian Dumistrăcel, în colaborare cu Doina Hreapcă și Ion-Horia Bîrleanu, *Ancheta dialectală ca formă de comunicare*, Iași, Editura Academiei Române, 1997, 453 p.
- Dumistrăcel – Hreapcă, *Variația diatopică* = Stelian Dumistrăcel, Doina Hreapcă, *Variația diatopică a dacoromânei: exegeză românească și reflectare în lingvistica germană*, în vol. *Spațiul lingvistic și literar românesc din perspectiva integrării europene*, Iași, Editura Alfa, 2004, p. 235–263.
- Dumistrăcel – Hreapcă, „Nomadismul” românilor: ariile binare și de tip „coridor” de pe hărțile atlaselor lingvistice românești (sub tipar, în SCL, 2007, număr omagial Marius Sala).
- Florea, *Terminologia* = Id., *Terminologia fierăriei în mediul rural din Moldova și Bucovina*, teză de doctorat, 1982.
- Florea, *Glosar* = Ion A. Florea, *Terminologia fierăriei în mediul rural din Moldova și Bucovina. Glosar*, Iași, Centrul de Multiplicare al Universității „Al.I. Cuza”, 1981, 557 p.
- Florea, Ion A., *Antroponime din Moldova. Note pe marginea NALR. Moldova și Bucovina*, SO, V, 1990, p. 321–335.
- Florea, Ion A., *Onomastica personală neogreacă și modernizarea antroponimiei românești*, AUI, XLI/XLII, 1995-1996, p. 103–108.
- Florea, Ion A., *Evoluția construcției «nume de botez + сынъ ‘fiu’ + patronim» în antroponimia românească*, AUI, XLIII, 1997, p. 67–106.
- Florea, Ion A., *Les variantes régionales des noms de personne et la normalisation littéraire*, în *Akten des 18. Kongresses für Namenforschung*, Band II, Max Niemayer Verlag, Tübingen, 2000, p. 219–223.
- Giosu, Ștefan, *Subdialectul maramureșean*, SCȘt, XIII, 1963, 1, p. 91–110.
- Giosu, Ștefan, *Termenii pentru noțiunea „guturai” pe baza Atlasului lingvistic român*, SCȘt, XIV, 1963, 2, p. 221–243.

- Giosu, Ștefan, *Granițe și arii dialectale*, AUI, XXIV, 1968, 1, p. 1–33.
- Hreapcă, *Enclave = Doina Hreapcă*, *Enclave lingvistice muntenesti în sudul Moldovei*, teză de doctorat, 1999.
- Hreapcă, Doina, *Anchetele pentru culegerea textelor dialectale. Aspecte metodologice*, LR, XXIV, 1975, 2, p. 137–144.
- Hreapcă, Doina, *Derivate cu sufixul -aș(ă) în graiurile din sudul Moldovei*, ALIL, XXV, 1976, p. 121–132.
- Hreapcă, Doina, *Sonorizarea fricativelor și ocluzivelor surde (s, ș, f; c, t, p) urmate de sonanta nazală n în graiurile dacoromâne*, ALIL, XXIX, 1983-1984, Seria A. Lingvistică, p. 175–215.
- Hreapcă, Doina, *Fapte lingvistice din zona de interferență a subdialectelor crișean și maramureșean*, ALIL, XXXI, 1986-1987, Seria A. Lingvistică, p. 279–290.
- Hreapcă, Doina, *Statutul lingvistic al sudului Moldovei. Ipoteza unui vechi «dialect carpatic de sud-est»*, ALIL, XLII-XLIII, 2002-2003, p. 87–102.
- Istrate, G., *Graiul satului Nepos*, BIFR, IV, 1937, p. 50–97.
- Istrate, G., *Grai popular scris*, BIFR, VI, 1939, p. 132–150.
- Istrate, G., *Despre însemnătatea cercetărilor dialectale*, SCL, VI, 1955, 1-2, p. 109–131.
- Istrate, G., *Noul atlas lingvistic român*, FD, II, 1960, p. 141–168.
- Istrate – Turculeț, *Bistrița = G. Istrate, A. Turculeț, Cercetări dialectale în județul Bistrița-Năsăud*, FD, VII, p. 189–227.
- Nuță, *Terminologia = Ion Nuță, Terminologia viticolă în limba română. Denumiri pentru soiuri de struguri*, teză de doctorat, 1978.
- Nuță, *Dicționar = Ion Nuță, Dicționar de termeni viticoli, I. Denumiri pentru soiuri de struguri*, Iași, Centrul de Multiplicare al Universității „Al.I. Cuza”, 1989, 360 p.
- Nuță, Ion, *Porecle și supranume de femei în județul Iași*, ALIL, XX, 1969, p. 195–204.
- Nuță, Ion, *Supranume colective în nord-estul Moldovei*, SO, II, 1981, p. 117–125.
- Nuță, Ion, *Surnoms et sobriquets provenus de prénoms; Internationaler Kongress für Namenforschung. Der Eigennamen in Sprache und Gesellschaft*, III, Leipzig, 1985, p. 170–175.
- Nuță, Ion, *Dicționarul de porecle al Moldovei și Bucovinei. Principii și metode*, SO, IV, 1987, p. 192–201.
- Nuță, Ion, *Despre glosarele culegerilor și colecțiilor de folclor*, ALIL, XXXII, 1988-1991, A. Lingvistică, p. 71–87.
- Nuță, Ion, *Aspecte ale creștinismului reflectate în antroponimia din Moldova*, „Teologia și viața”, serie nouă, III (LXIX), 1993, 4-7, p. 111–134.
- Nuță, Ion, *La formation des surnoms et sobriquets féminins en roumain; Onomastik. Akten des Internationaler Kongress für Namenforschung*, Trier 12-17 April 1993, Band III, Namensoziologie, Tübingen, 1999, p. 43–45.

- Turculeț, *Graiul* = Adrian Turculeț, *Graiul din zona Câmpulungului Moldovenesc. Fonetica*, Editura Universității „Alexandru Ioan Cuza”, 2002, 497 p.
- Turculeț, Adrian, *Tipuri de texte orale și Fenomene fonetice și fonologice*, în Bochmann – Dumbrava, *Limba română*, vol. I, p. 53–78, respectiv 159–180; cf. și transcrieri de texte, *ibid.*, vol. II, 2000, *passim*.
- Turculeț, Adrian, *Variante regionale ale intonației românești*, în vol. *Limba și literatura română. Regional – național – universal*, Iași, Casa Editorială Demiurg, 2006, p. 257–272.
- Turculeț et alii, *Intonation* = Adrian Turculeț, Luminița Botoșineanu, Ana Maria Minuț, Antonio Romano, *L'intonation du roumain au sein du projet AMPER*, „Bolletino dell'Atlante Linguistico Italiano”, III Serie, 27/2003, Torino, 2004, p. 269–274.
- Turculeț et alii, *Cercetări* = Adrian Turculeț, Luminița Botoșineanu, Ana Maria Minuț, *Cercetări acustice asupra unor aspecte regionale ale intonației literare românești*, AUI, III e. Lingvistică, XLIX-L, *Studia linguistica et philologica in honorem D. Irimia*, 2004, p. 557–576 (varianta franceză în *Actes du II-ème Séminaire International du projet AMPER (Atlas Multimédia Prosodique de l'Espace Roman)*, „Géolinguistique”, hors série, 3/2005, Centre de Dialectologie de Grenoble – Université Stendhal Grenoble III, Grenoble, 2005, p. 281–303).
- Turculeț et alii, *AMPRom–Chestionarul* = Adrian Turculeț, Luminița Botoșineanu, Ana Maria Minuț, *Atlasul multimedia prozodic român (AMPRom). Chestionarul și rețeaua de puncte*, în *Limba și literatura română. Regional – național – universal*, Iași, Casa Editorială „Demiurg”, 2006, p. 283–293.
- Turculeț et alii, *AMPRom–Proiect* = Adrian Turculeț, Luminița Botoșineanu, Ana Maria Minuț, *Atlasul multimedia prozodic român (AMPRom) – un nou proiect de integrare în dialectologia romanică*, în *Comunicare interculturală și integrare europeană*, Iași, Editura Alfa, 2006, p. 283–290.

C. Informatizare

- Apopei et alii, *Plates* = Vasile Apopei, Silviu Bejinariu, Cătălin Bulancea, Florin-Teodor Olariu, *Plates Preparation for Linguistic Atlases Publishing*, „Third European Conference of Intelligent Technologies, ECIT 2004”, Iași, 21-23 iulie 2004, editors: H.N. Teodorescu, E. Sofron, I. Bogdan, ISBN 973-7994-78-7 (în format electronic).
- Apopei et alii, *Electronic* = Vasile Apopei, Florin Rotaru, Silviu Bejinariu, Florin-Teodor Olariu, *Electronic Linguistic Atlases*, în Hamid R. Arabnia (ed.), *Proceedings of the International Conference on Information and Knowledge Engineering, IKE'03*, June 23-26, 2003, Las Vegas, Nevada, USA, Volume 2, CSREA Press 2003, p. 628–633.
- Bejinariu et alii, *Electronic* = Silviu Bejinariu, Vasile Apopei, Ramona Luca,

- Florin-Teodor Olariu, Luminița Botoșineanu, *Electronic Linguistic Atlases. Tools for Information Analysis, Selected papers, The 4th European Conference on Intelligent Systems and Technologies*, Iași, Romania, september, 20-23, 2006, p. 107–116, ISBN 978-973-730-246-5.
- Dumistrăcel – Hreapcă, *Variația lingvistică* = Stelian Dumistrăcel, Doina Hreapcă, *Variația lingvistică din perspectiva informatizării atlaselor lingvistice românești*, în vol. *Studia in honorem magistri Vasile Frățilă*, Timișoara, Editura Universității de Vest, 2005, p. 193–211.
- Florea et alii, *Editarea* = Ion A. Florea, Vasile Apopei, Florin-Teodor Olariu, Silviu Bejinariu, *Editarea asistată de calculator a atlaselor lingvistice și a textelor dialectale*, în *Identitatea limbii și literaturii române în perspectiva globalizării*, volum îngrijit de Ofelia Ichim și Florin-Teodor Olariu, Iași, Editura Trinitas, 2002, p. 211–232.
- Olariu et alii, *Noi contribuții* = Florin-Teodor Olariu, Vasile Apopei, Silviu Bejinariu, *Noi contribuții la informatizarea editării atlaselor lingvistice românești regionale*, în *Limba și literatura română în spațiul etnocultural dacoromânesc și în diaspora*, volum îngrijit de Ofelia Ichim și Florin-Teodor Olariu, cu o prefață de Dan Mănuță, Iași, Editura Trinitas, 2003, p. 214–224.

Abrevieri

a) Periodice:

- ALIL = „Anuar de lingvistică și istorie literară” (Iași);
 AUI = „Analele științifice ale Universității «Al.I.Cuza» din Iași”, Secțiunea III.e, Lingvistică; BIFR= „Buletinul Institutului de Filologie Română «A. Philippide»”; CL = „Cercetări de lingvistică” (Cluj-Napoca);
 FD = „Fonetica și dialectologie” (București);
 LR = „Limba română” (București);
 RLȘL = „Revistă de lingvistică și știință literară” (Chișinău);
 RRL = „Revue roumaine de linguistique” (București);
 SCL = „Studii și cercetări lingvistice” (București);
 SCȘt = „Studii și cercetări științifice – filologie” (Iași).

b) Volume:

- Avram, *Antologie* = Andrei Avram (coord.), Laurenția Dascălu-Jinga, Maria Teodorescu, Anca Ulivi, *Antologie fonetică a limbii române*, București, Institutul de Cercetări Etnologice și Dialectologice, 1988;
 Bochmann – Dumbrava, *Limba română* = Klaus Bochmann, Vasile Dumbrava (ed.), *Limba română vorbită în Moldova istorică*, Leipzig, Leipziger Universitätsverlag, vol. I, 2002, vol. II, Texte, 2000;
 SO = *Studii de onomastică* (Cluj-Napoca).

Stelian Dumistrăcel

VARIA

- ♦ Florin-Teodor Olariu a fost membru în comisia de concurs pentru ocuparea postului de CS I în cadrul Colectivului de Tehnologia vorbirii de la Institutul de Informatică Teoretică al Academiei Române, Filiala Iași, în data de 14 ianuarie 2021.
- ♦ Prof.univ.dr. Stelian Dumistrăcel a primit titlul de „**Cetățean de onoare al Municipiului Iași**”, acordat prin Hotărârea nr. 253 din 30 iulie 2020 a Consiliului Local al Municipiului Iași.
- ♦ Prof.univ.dr. Eugen Munteanu a primit titlul de „**Cetățean de onoare al Municipiului Iași**”, acordat prin Hotărârea nr. 39 din 26 februarie 2021 a Consiliului Local al Municipiului Iași.
- ♦ CS I dr. Elena Tamba a participat la al doilea webinar EFNIL (24–25 martie 2021 – <http://www.efnil.org/conferences/webinar-2021>).
- ♦ Au fost publicate rezultatele din proiectul european ELM4 (European Language Monitor – <https://juniper.nytud.hu/elm4/index>) gestionat de EFNIL (<http://www.efnil.org/>); informațiile legate de România pentru ELM4 au fost colectate și gestionate de CS I dr. Elena Tamba, delegat al Academiei Române la EFNIL.
- ♦ Prof.univ.dr. Eugen Munteanu a îndrumat 10 doctoranzi activi, în calitate de calitate de conducător științific la Universitatea „Alexandru Ioan Cuza” din Iași.

Redacția:

**Luminița Botoșineanu, Ofelia Ichim,
Maricica Munteanu, Elena Isabelle Tamba**

Responsabil de număr: Luminița BOTOȘINEANU
INSTITUTUL DE FILOLOGIE ROMÂNĂ „A. PHILIPPIDE” • STRADA
CODRESCU, NR. 2 • IAȘI • 700481 • TEL./FAX: 004.0332/106508
E-MAIL: secretariat_philippide@yahoo.com
WEB: <http://www.philippide.ro/>
ISSN 1582-5019